

Adrian MIHALACHE

București

Vulgaritatea la Jean Giraudoux

La sfârșitul anilor 1960, aveam o prietenă, studentă la franceză, care-și pregătea lucrarea de licență cu tema *Prețiozitatea la Jean Giraudoux*, sub conducerea Irinei Eliade. A fost un bun prilej să mă familiarizez cu o operă a cărei receptare în România a produs uneori situații hazlii. Astfel, într-o revistă literară, s-a tradus titlul romanului *Siegfried et le limousin*, devenit, ulterior, piesă de teatru, prin *Siegfried și limuzina* (sic!). Tot pe atunci, am văzut un frumos spectacol de televiziune cu *Războiul Troiei nu va avea loc*. Vedem, astăzi, la Teatrul Mic, un spectacol gândit de Florin Călinescu după aceeași piesă, cu titlul ***Război cu Troia nu se face***.

Ceea ce, într-adevăr, „nu se face” este să-ți bați joc, ca regizor, de o piesă, în loc să-ți alegi alta, care-ți place. Admit deconstrucția inteligentă a unui text dramatic, în scopul deturnării sensurilor inițiale, însă numai cu condiția ca ea să genereze noi semnificații, care să fie interesante. Or, nu este cazul în acest spectacol: în varianta actuală, piesa devine o comedie groasă, cu poante de doi lei (ce-i drept, noi).

Louis Jouvet a pus pentru prima dată în scenă această piesă în 1935, când Mussolini invadează Abisinia, iar Hitler începe să-și zăngăne armele. Pentru vremea aceea, când guvernele occidentale încercau imposibilul spre a preveni războiul, piesa era de mare actualitate. A fost interpretată ca o tragedie modernă, deoarece deznodământul este conținut în început, iar evoluția spre dezastru, în ciuda modalităților deștepte, inventate de personaje pentru a-l evita, este ineluctabilă. Troienii clarvăzători vor să stingă conflictul, restituind-o pe Elena, ba încă mai pretind, pentru calmarea orgoliului grecilor, că o dau înapoi intactă. Totul pare a înainta pe calea cea bună dar, lovitură de teatru, o provocare stupidă dă pretextul războiului. Replica finală, tăiată aici, este de efect: „*poetul troian a dispărut; poetul grec are cuvântul*”. Transformată în comedie, miza se pierde în întregime. Dacă faci din Paris un copil mare, cam bleg și caraghios, nu mai are nici un haz faptul că acesta pretinde, oficial, că nu s-a atins de Elena. Paris cel din piesă are motive subtile de a renunța la cucerirea lui feminină. Lui îi aparține replica celebră (tăiată, bineînțeles, din spectacol): „o singură ființă îți lipsește, și totul e, iarăși, de altele plin” (*un seul être vous manque, et tout est repeuplé*), ea însăși o parafrază ironică la versul lui Lamartine: „o singură ființă îți lipsește, și totul e pustiu” (*dépeuplé*). Tot el spune că „a te război pentru o femeie este semnul sigur al impotenței”. Or, asemenea remarci sunt incompatibile cu o ființă caraghioasă și, din când în când sodomizată, cum vedem pe scenă. Elena, iarăși, dacă este prezentată ca o starletă stângace, aspirantă la titlul de miss, pierde tot interesul, iar replica (păstrată, aceasta): „Nu mă interesează sentimentele altora. E ca la jocul de cărți, atunci când vezi cărțile adversarilor. Pierzi la sigur.” nu i se mai potrivește deloc.

Dan CONDURACHE și Lorena LUPU

Florin Călinescu crede că poate compensa simplificările piesei și ale personajelor prin adăugarea din plin a comicului de limbaj, de gust îndoielnic. Din când în când, stârnește zâmbete, ca în cazul replicii „dute-nmpins de vânt”. Intrarea lui Ulise, cântând un vechi șlagăr (*N-ați văzut o fată?*) este bună, dar poanta amuză doar pe nostalgici. Jocul de scenă este sărac, personajele fiind deseori aliniate, pur și simplu, la rampă. Decorul Irinei Solomon, cu un cal troian imens, între picioarele căruia se desfășoară acțiunea, abuzează de becuțe și nu spune, în fond, nimic. O arteziană pornește și se oprește doar așa, ca să fie. În acest context, actorii se pliază la indicații, dar se bazează și pe gustul propriu. Farmecul spectacolului, atâta cât este, vine tocmai din jocul dublu al unor actori. Astfel, Dan Condurache, în Hector, dă rolului ținută, mizând pe ambiguitatea care-i este proprie și care l-a făcut celebru. Rodica Negrea este Casandra aproape așa cum a gândit-o autorul: inteligentă și disperată. Adriana Șchiopu reușește să îmbine, în rolul Andromacăi, speranța cu scepticismul. O apariție plină de haz este Adina Burbuțan în mica Polixena. De asemenea, intervențiile inopinate ale Julietei Ghiga Szöny ca Iris (pare, de fapt, Daphne), sunt agreabile. Claudiu Istodor construiește un Ulise inteligent și impozant, mai aproape de Giraudoux. În schimb, Dana Dembinski Medeleanu și Sorin Medeleni, în cuplul *Priam–Hecuba*, nu fac decât să caricaturizeze personajele, în spiritul regizorului. La fel, Bogdan Talașman, în Paris, dar cu mai multă vervă și fantezie proprii. Ion Lupu (*Geometrul*) și Radu Zetu (*Democos*) pun vii pete de culoare. Comportamentul *gay* e mimat cu șarm, amuzant și fără excese. Eugen Cristian Motriuc și Marian Andreescu construiesc corect personajele lui Ajax și Menelaos. Aparițiile lui Oprea Popa de sub scenă, ca un Eneas drogat, sunt de efect. Nivelul cel mai jos este atins de Lorena Lupu, în rolul Elenei, jucat ca la teatrul de amatori. Florin Călinescu s-a adăugat pe sine în rolul lui Schliemann, nu se știe de ce, poate pentru a-i supraveghea mai îndeaproape pe ceilalți.

Recent, la Paris, spectacolul a fost pus în scenă în decorurile și costumele anilor 1930. Se recunoștea, în felul acesta, atât valoarea, cât și datarea piesei. Contextul istoric este altul acum, iar prețiozitatea jucăușă, care îmblânzește tragedia, nu mai e la modă. A o înlocui, însă, cu vulgaritate, nu servește la nimic.

Teatrul Mic – Război cu Troia nu se face. Adaptare după Jean Giraudoux. Traducerea: Dinu Albuлесcu. Un spectacol de Florin Călinescu. Scenografia: Irina Solomon. Mișcarea scenică : Delia Hanțiu. Cu: Adriana Șchiopu (*Andromaca*), Rodica Negrea (*Casandra*), Dana-Dembinski Medeleanu (*Hecuba*), Julieta Ghiga Szony (*Iris*), Lorena Lupu (*Elena*), Adina Burbuțan (*Mica Polixena*), Dan Condurache (*Hector*), Bogdan Talașman (*Paris*), Sorin Medeleni (*Priam*), Claudiu Istodor (*Ulise*), Eugen Cristian Motriuc (*Oiax*), Radu Zetu (*Democos*), Ion Lupu (*Geometrul*), Marian Andreescu (*Menelaos*), Alexandru George Ionescu, Costel Iovu, Ion Stoicescu, Nicolae Matei, Gheorghe Adamschi (*Troieni*), Constantin Bobeiu, Marin Tulea, Mircea Lucianu Capelini, Laslo Adrian (*Armata Lui Hector*), Oprea Popa (*Eneas*), Florin Călinescu (*Heinrich Schliemann*). Data premierei: 28 ianuarie 2007.